

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПрАТ «ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»
ХЕРСОНСЬКИЙ СТИТУТ

Шифр групи ІН19-8-24-Б1ПС(4,6зс)

Прізвище , ім'я студента Дідик М.В.

Курсова робота

з дисципліни: Психологія особистості

за темою: Поняття про психологію особистості

Прізвище та ініціали викладача :Богомолова М.Ю., доктор педагогічних наук
професор

Оцінка:

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ ECTS _____

Члени комісії

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

Херсон 2026 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТОСТІ.....	5
1.1. Поняття особистості у психологічній науці.....	5
1.2. Основні підходи до вивчення психології особистості.....	9
РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРА ТА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ.....	14
2.1. Основні компоненти структури особистості.....	14
2.2. Чинники формування та розвитку особистості.....	18
РОЗДІЛ 3. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	23
3.1. Вплив соціального середовища на розвиток особистості.....	23
3.2. Самореалізація та становлення особистості.....	27
ВИСНОВКИ.....	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	36

ВСТУП

Психологія особистості є однією з найважливіших галузей психологічної науки, оскільки саме особистість виступає центральним об'єктом дослідження психіки людини, її поведінки, діяльності та взаємодії із суспільством. У сучасних умовах розвитку суспільства особливого значення набуває вивчення внутрішнього світу людини, її потреб, мотивів, цінностей, інтересів та індивідуально-психологічних особливостей. Це пов'язано з постійними соціальними змінами, розвитком інформаційного простору, підвищенням вимог до самореалізації людини та її адаптації до різних життєвих умов.

Актуальність теми полягає у необхідності глибокого дослідження психології особистості як складного та багатогранного явища. Формування особистості відбувається під впливом багатьох чинників біологічних, соціальних, культурних та психологічних. Саме тому важливим є визначення сутності поняття «особистість», аналіз її структури, закономірностей розвитку та особливостей функціонування у суспільстві. Дослідження психології особистості дає можливість краще зрозуміти поведінку людини, її емоційні реакції, мотивацію та особливості міжособистісної взаємодії.

Проблема особистості займає важливе місце у психологічній науці. Різні наукові підходи по-різному трактують сутність особистості, її структуру та механізми розвитку. Значний внесок у розвиток психології особистості зробили представники психоаналітичного, гуманістичного, когнітивного, діяльнісного та поведінкового напрямів. Це свідчить про складність та багатогранність поняття особистості, яке неможливо пояснити лише з однієї точки зору.

Особистість формується у процесі соціалізації, виховання, навчання та активної діяльності людини. Водночас важливу роль відіграють індивідуальні особливості людини, її темперамент, характер, здібності та рівень самосвідомості. У сучасному суспільстві особистість повинна вміти

адаптуватися до швидких змін, ефективно взаємодіяти з іншими людьми та реалізовувати власний потенціал.

Метою курсової роботи є дослідження сутності психології особистості, аналіз її структури, основних психологічних характеристик та чинників формування.

Щоб провести дослідження перед нами поставлені такі завдання

1. розкрити сутність поняття «особистість» у психологічній науці;
2. проаналізувати основні підходи до вивчення психології особистості;
3. охарактеризувати структуру особистості;
4. визначити чинники формування та розвитку особистості;
5. дослідити вплив соціального середовища на становлення особистості;
6. проаналізувати процес самореалізації особистості у сучасному суспільстві.

Об'єктом дослідження є особистість як психологічне явище.

Предметом дослідження є психологічні особливості, структура та закономірності розвитку особистості.

У процесі написання курсової роботи були використані такі методи дослідження: аналіз наукової літератури, узагальнення, порівняння, систематизація теоретичних матеріалів та метод наукового опису.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання отриманих результатів для глибшого розуміння психології особистості, особливостей її формування та розвитку, а також у навчальному процесі під час вивчення психологічних дисциплін.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТОСТІ

1.1. Поняття особистості у психологічній науці

Поняття особистості є одним із найважливіших і найскладніших у психологічній науці. Саме через вивчення особистості психологія прагне зрозуміти внутрішній світ людини, особливості її поведінки, мотиви діяльності, емоції, інтереси та цінності. Особистість виступає не лише носієм певних психічних властивостей, але й активним учасником суспільного життя, який здатний змінювати навколишню дійсність та розвиватися у процесі взаємодії з іншими людьми. Проблема особистості завжди привертала увагу науковців, оскільки саме особистість визначає індивідуальність людини, її життєву позицію та особливості соціальної поведінки.

У сучасній психології не існує єдиного універсального визначення поняття «особистість». Це пояснюється складністю даного феномена та різноманітністю наукових підходів до його вивчення. Проте більшість учених погоджуються з тим, що особистість є соціальною якістю людини, яка формується у процесі життя, діяльності, виховання та спілкування. Особистість відображає рівень розвитку людини як члена суспільства, її здатність усвідомлювати власні дії, відповідати за свої вчинки та взаємодіяти з іншими людьми. Для глибшого розуміння поняття особистості важливо розмежовувати такі категорії, як «людина», «індивід», «особистість» та «індивідуальність». Поняття «людина» є найширшим і визначає біосоціальну істоту, яка володіє свідомістю, мовленням та здатністю до праці. Індивід — це окрема людина як представник людського роду, носій певних природних і фізіологічних властивостей. Кожна людина народжується індивідом, проте особистістю вона стає поступово у процесі соціального розвитку. [1.с34]

Особистість формується лише у суспільстві, адже саме у процесі спілкування та взаємодії з іншими людьми людина засвоює норми поведінки, моральні цінності, культурні традиції та соціальний досвід. Без соціального

середовища становлення особистості є неможливим. Людина набуває особистісних рис через виховання, навчання, трудову діяльність та участь у суспільному житті. Саме тому особистість можна визначити як систему соціально значущих якостей людини, що проявляються у її діяльності, поведінці та взаєминах з іншими людьми.

Поняття «індивідуальність» характеризує неповторність та унікальність людини. Індивідуальність проявляється у своєрідності характеру, темпераменту, здібностей, емоційної сфери, стилю поведінки та мислення. Навіть за схожих умов життя кожна людина має власний життєвий досвід, погляди та особливості реагування на події. Саме індивідуальність робить кожную особистість неповторною та відмінною від інших. Проблема особистості розглядалася у багатьох психологічних теоріях та наукових напрямках. Представники психоаналітичного напрямку основну увагу приділяли внутрішнім психічним процесам та несвідомим потягам людини. Вони вважали, що значна частина поведінки особистості визначається прихованими переживаннями, внутрішніми конфліктами та емоціями, які людина не завжди усвідомлює. Психоаналітичний підхід підкреслював важливість дитячого досвіду у формуванні особистості та розвитку її характеру.[2]

Поведінковий напрям розглядав особистість як результат впливу зовнішнього середовища. Представники цього підходу вважали, що поведінка людини формується через навчання, наслідування та закріплення певних реакцій. Згідно з цією теорією, особистість значною мірою залежить від умов життя, виховання та соціального оточення.

Гуманістична психологія, навпаки, акцентувала увагу на внутрішньому потенціалі людини. Представники гуманістичного напрямку розглядали особистість як активну, творчу та унікальну систему, здатну до саморозвитку та самореалізації. Особлива увага приділялася прагненню людини до гармонії, самопізнання та досягнення життєвих цілей. Людина у гуманістичній

психології виступає не пасивним об'єктом впливу середовища, а активним суб'єктом власного життя.

Когнітивний підхід до вивчення особистості зосереджується на особливостях мислення людини, її уявленнях про світ, переконаннях та способах обробки інформації. Представники цього напрямку вважають, що поведінка людини значною мірою залежить від того, як вона сприймає та інтерпретує навколишню дійсність. Саме мислення, життєвий досвід та система переконань впливають на формування особистості та її поведінку. Особистість має складну внутрішню структуру. До її основних компонентів належать спрямованість, характер, темперамент, здібності, емоційно-вольова сфера та самосвідомість. Спрямованість особистості визначає систему мотивів, потреб, інтересів та життєвих цілей людини. Вона відображає те, до чого прагне людина, що є для неї важливим та значущим. [3.с10]

Характер є сукупністю стійких психічних властивостей, які визначають типові способи поведінки людини у різних ситуаціях. Характер проявляється у ставленні людини до праці, інших людей, самої себе та навколишнього світу. Темперамент визначає динамічні особливості психічної діяльності людини, її емоційність, активність та швидкість реакцій.

Важливим елементом особистості є здібності індивідуально-психологічні особливості людини, які забезпечують успішність певної діяльності. Здібності можуть розвиватися у процесі навчання, практики та самовдосконалення. Велике значення для розвитку особистості мають також емоції та воля. Емоції відображають ставлення людини до навколишнього світу, а вольові якості допомагають долати труднощі, досягати поставлених цілей та контролювати власну поведінку. Однією з найважливіших характеристик особистості є самосвідомість. Самосвідомість це усвідомлення людиною себе як особистості, своїх рис, можливостей, потреб та місця у суспільстві. Завдяки самосвідомості людина здатна оцінювати власні вчинки, аналізувати поведінку та здійснювати самоконтроль. Важливою складовою

самосвідомості є самооцінка, яка впливає на впевненість людини у собі, рівень її активності та характер взаємин з іншими людьми. Формування особистості є тривалим і складним процесом. Воно починається з раннього дитинства і продовжується протягом усього життя людини. Значний вплив на становлення особистості мають сім'я, школа, друзі, трудовий колектив, культура та засоби масової інформації. У процесі соціалізації людина засвоює соціальні ролі, норми поведінки та моральні цінності суспільства. [4.с.45]. Важливу роль у розвитку особистості відіграє діяльність. Саме у діяльності людина реалізує свої здібності, формує навички, набуває життєвого досвіду та розвиває власні якості. Праця, навчання, творчість та спілкування сприяють формуванню активної життєвої позиції та розвитку особистісного потенціалу. [4.с64]

У сучасному суспільстві проблема розвитку особистості набуває особливого значення. Швидкі соціальні зміни, розвиток технологій, зростання інформаційного навантаження та зміна суспільних цінностей висувають нові вимоги до людини. Особистість повинна бути здатною адаптуватися до нових умов, приймати відповідальні рішення, ефективно взаємодіяти з іншими людьми та постійно вдосконалюватися.

Поняття особистості у психологічній науці є складним і багатограним. Особистість формується у процесі соціального розвитку людини та поєднує у собі індивідуальні психологічні особливості, соціальний досвід, систему цінностей, мотивів та життєвих цілей. Вивчення особистості має велике значення для розуміння поведінки людини, її внутрішнього світу, особливостей розвитку та взаємодії із суспільством. Саме дослідження психології особистості допомагає глибше зрозуміти закономірності формування людини як активного суб'єкта діяльності та суспільних відносин.

1.2. Основні підходи до вивчення психології особистості

Проблема особистості є однією з центральних у психологічній науці, тому її дослідження здійснювалося у межах різних наукових напрямів та

теорій. Кожен психологічний підхід по-своєму пояснює сутність особистості, механізми її формування, розвитку та поведінки. Різноманітність підходів свідчить про складність і багатогранність особистості як психологічного явища. Науковці прагнули з'ясувати, що саме впливає на поведінку людини, які чинники визначають її вчинки, потреби, мотиви та внутрішній світ.

Одним із найвідоміших напрямів у вивченні особистості є психоаналітичний підхід. Представники цього напрямку вважали, що поведінка людини значною мірою визначається несвідомими психічними процесами, внутрішніми переживаннями та прихованими потягами. Основна увага приділялася внутрішньому світу людини, її емоціям, конфліктам та переживанням. Згідно з психоаналітичним підходом, значна частина поведінки людини формується під впливом дитячого досвіду, який може залишати глибокий слід у психіці особистості. Важливе місце у розвитку особистості займають внутрішні конфлікти між бажаннями людини та вимогами суспільства. Психоаналітичний напрям став важливим етапом у розвитку психології особистості, оскільки вперше звернув увагу на роль несвідомого у поведінці людини. Представники цього підходу вважали, що людина не завжди усвідомлює справжні причини своїх вчинків, а багато психологічних проблем виникають через внутрішні суперечності та пригнічені емоції. Незважаючи на певну критику, психоаналіз мав значний вплив на подальший розвиток психологічної науки. [6.с.39]

Важливе місце у вивченні особистості посідає поведінковий підхід. Представники цього напрямку вважали, що особистість формується під впливом зовнішнього середовища, виховання та життєвого досвіду. Основна увага приділялася не внутрішнім переживанням людини, а її поведінці, яку можна спостерігати та досліджувати. Згідно з поведінковим підходом, поведінка людини є результатом навчання, наслідування та закріплення певних реакцій.

Представники поведінкової психології вважали, що людина народжується без готових моделей поведінки, а всі навички та звички формуються у процесі взаємодії з навколишнім середовищем. Велике значення надавалося заохоченню та покаранню, які впливають на формування поведінки. Якщо певна дія приносить позитивний результат, вона закріплюється та повторюється у майбутньому. Поведінковий підхід мав велике практичне значення, особливо у сфері виховання, навчання та психологічної корекції поведінки. [6.с.47]

Ще одним важливим напрямом є гуманістичний підхід до вивчення особистості. Представники гуманістичної психології розглядали людину як унікальну, активну та творчу особистість, здатну до саморозвитку та самореалізації. На відміну від психоаналізу та поведінкового напрямку, гуманістичний підхід акцентував увагу не на конфліктах чи зовнішньому впливі, а на внутрішньому потенціалі людини. Гуманістична психологія виходить із того, що кожна людина прагне до розвитку, самопізнання та реалізації власних можливостей. Людина має свободу вибору та здатна самостійно визначати власний життєвий шлях. Важливими поняттями цього підходу є самооцінка, самосвідомість, самореалізація та особистісне зростання. Представники гуманістичного напрямку вважали, що сприятливі умови, підтримка та позитивне ставлення до людини допомагають їй розкрити свій потенціал та досягти гармонійного розвитку. Гуманістичний підхід значно вплинув на розвиток сучасної психології, педагогіки та психотерапії. Його ідеї використовуються у практиці особистісного розвитку, психологічного консультування та освіти. Основною цінністю гуманістичної психології є визнання людини як найвищої цінності та повага до її індивідуальності.

Особливе місце у психології особистості займає когнітивний підхід. Представники цього напрямку вважають, що поведінка людини значною мірою залежить від її мислення, переконань, уявлень про себе та навколишній світ.

Людина постійно сприймає, аналізує та інтерпретує інформацію, а її поведінка формується на основі цих психічних процесів.

Когнітивна психологія досліджує особливості мислення, пам'яті, уваги, уяви та процесу прийняття рішень. Представники цього підходу вважають, що люди по-різному сприймають однакові ситуації, оскільки кожна людина має власний життєвий досвід, систему переконань та індивідуальні способи обробки інформації. Саме тому поведінка людини часто залежить не лише від зовнішніх обставин, а й від того, як вона їх розуміє та оцінює. Когнітивний підхід має велике значення для вивчення процесів мислення, розвитку інтелекту та психологічної корекції. На його основі створено багато сучасних методів психотерапії, які допомагають людині змінювати негативні переконання та формувати більш позитивне ставлення до себе і навколишнього світу. [7.с.58]

У психології особистості важливу роль відіграє діяльнісний підхід. Згідно з цим напрямом, особистість формується та розвивається у процесі діяльності. Людина не є пасивним спостерігачем навколишнього світу, а активно взаємодіє з ним, змінюючи себе та навколишню дійсність. Діяльність виступає основною умовою розвитку психіки та формування особистості. Представники діялісного підходу вважали, що саме у процесі праці, навчання, творчості та спілкування людина набуває соціального досвіду, формує навички, розвиває здібності та світогляд. Особистість проявляється через активність людини, її ставлення до діяльності та інших людей. Велике значення надається мотивам діяльності, адже саме вони визначають поведінку людини та спрямованість її активності.

Діяльнісний підхід широко використовується у педагогіці, психології праці та віковій психології. Він допомагає пояснити, як формуються особистісні якості у процесі навчання та практичної діяльності.

Біологічний підхід до вивчення особистості акцентує увагу на природних особливостях людини. Представники цього напрямку вважають, що

значну роль у формуванні особистості відіграють спадковість, тип нервової системи, темперамент та фізіологічні особливості організму. Біологічні чинники впливають на емоційність, активність, швидкість реакцій та інші психічні особливості людини. [8.с.23]

Однак сучасна психологія не розглядає розвиток особистості лише з біологічної точки зору. Більшість науковців вважають, що формування особистості відбувається під впливом як природних, так і соціальних чинників. Біологічні особливості створюють певні передумови розвитку, але вирішальне значення мають умови життя, виховання, навчання та соціальне середовище. Соціальний підхід до вивчення особистості підкреслює вирішальну роль суспільства у формуванні людини. Особистість розвивається у процесі соціалізації, тобто засвоєння соціальних норм, правил поведінки, моральних цінностей та культурних традицій. Саме через спілкування, виховання та взаємодію з іншими людьми людина стає особистістю. Соціальне середовище впливає на формування світогляду, моральних якостей, цінностей та поведінки людини. Особливу роль у цьому процесі відіграють сім'я, школа, друзі, засоби масової інформації та культура суспільства. Соціальний підхід допомагає зрозуміти, як суспільство формує особистість та впливає на її розвиток.

У сучасній психології особистість розглядається як складне багатогранне явище, яке не можна пояснити лише одним науковим підходом. Кожна психологічна теорія досліджує окремі аспекти особистості та допомагає краще зрозуміти особливості поведінки людини, її внутрішній світ та механізми розвитку. Саме поєднання різних підходів дозволяє найбільш повно дослідити особистість як складну систему психологічних, соціальних та біологічних властивостей. [9.с.23]

Таким чином, основні підходи до вивчення психології особистості відображають різні погляди на природу людини, джерела її активності та механізми формування. Психоаналітичний, поведінковий, гуманістичний,

когнітивний, діяльнісний, біологічний та соціальний підходи зробили значний внесок у розвиток психологічної науки. Їх дослідження допомагають глибше зрозуміти особливості формування особистості, її поведінки, мотивації та взаємодії із суспільством.

РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРА ТА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ

2.1. Основні компоненти структури особистості

Особистість є складною та багатогранною системою, яка поєднує у собі різноманітні психічні властивості, якості та особливості людини. У психологічній науці структура особистості розглядається як сукупність взаємопов'язаних компонентів, що визначають поведінку людини, її діяльність, ставлення до навколишнього світу та взаємодію з іншими людьми. Кожен компонент структури особистості виконує важливу функцію у формуванні індивідуальних особливостей людини та впливає на її життєдіяльність.

Структура особистості формується поступово у процесі розвитку людини, її виховання, навчання, діяльності та спілкування. Вона не є сталою, оскільки змінюється під впливом життєвого досвіду, соціального середовища та внутрішніх психологічних процесів. Саме тому особистість розглядається як динамічна система, здатна до розвитку та самовдосконалення. [10.с.32]

Одним із найважливіших компонентів структури особистості є спрямованість. Спрямованість особистості визначає систему мотивів, потреб, інтересів, переконань, цінностей та життєвих цілей людини. Вона відображає те, до чого прагне людина, що для неї є важливим і значущим. Саме спрямованість визначає активність людини, її поведінку та ставлення до різних життєвих ситуацій.

До основних елементів спрямованості належать потреби. Потреби є внутрішнім джерелом активності людини та спонукають її до діяльності. Людина прагне задовольнити свої фізіологічні, соціальні та духовні потреби, що впливає на її поведінку та вибір життєвих цілей. На основі потреб формуються інтереси — вибіркове ставлення людини до певних предметів, явищ або видів діяльності. Інтереси сприяють розвитку здібностей, формуванню знань та професійному самовизначенню особистості.

Важливе місце у структурі спрямованості займають мотиви. Мотиви - це внутрішні спонукання до діяльності, які пояснюють причини поведінки людини. Саме мотиви визначають, чому людина діє певним чином, які цілі ставить перед собою та яких результатів прагне досягти. Мотиви можуть бути матеріальними, соціальними, моральними або духовними. [11.с.45]

Ще одним важливим компонентом структури особистості є характер. Характер - це сукупність стійких психічних властивостей людини, які проявляються у її поведінці, діяльності та ставленні до навколишнього світу. Характер формується під впливом умов життя, виховання, спілкування та особистого досвіду людини.

Риси характеру проявляються у ставленні людини до інших людей, праці, самої себе та суспільства. Наприклад, працьовитість, відповідальність, чесність, доброзичливість та наполегливість є позитивними рисами характеру, які сприяють успішній взаємодії людини з оточенням. Натомість байдужість, агресивність, безвідповідальність чи замкнутість можуть негативно впливати на міжособистісні відносини та поведінку особистості.

Характер тісно пов'язаний із темпераментом, який також входить до структури особистості. Темперамент - це сукупність індивідуальних психічних особливостей людини, що визначають динаміку її психічної діяльності та поведінки. Темперамент характеризує емоційність, активність, швидкість реакцій, силу почуттів та особливості поведінки людини. [12.с.34]

У психології традиційно виділяють чотири основні типи темпераменту: сангвінічний, холеричний, флегматичний та меланхолійний. Люди із сангвінічним темпераментом зазвичай активні, емоційні та товариські. Холерики характеризуються енергійністю, імпульсивністю та швидкими емоційними реакціями. Флегматики відзначаються спокоєм, врівноваженістю та стриманістю. Меланхоліки є чутливими, вразливими та схильними до глибоких переживань. Темперамент має природжену основу, проте його прояви можуть змінюватися під впливом виховання та життєвого досвіду.

Важливим компонентом структури особистості є здібності. Здібності це індивідуально-психологічні особливості людини, які забезпечують успішне виконання певної діяльності. Вони проявляються у швидкості засвоєння знань, умінь та навичок, а також у здатності до творчості та самореалізації.

Здібності можуть бути загальними та спеціальними. Загальні здібності забезпечують успішність у багатьох видах діяльності, наприклад розвинене мислення, пам'ять чи увага. Спеціальні здібності проявляються у конкретних сферах діяльності музичній, художній, спортивній, технічній чи науковій. Розвиток здібностей залежить не лише від природних задатків, але й від умов навчання, виховання та активної діяльності людини.

Особливе значення у структурі особистості має емоційно-вольова сфера. Емоції відображають ставлення людини до навколишнього світу, інших людей та самої себе. Вони можуть бути позитивними або негативними та впливати на поведінку, діяльність і психічний стан людини. Емоції допомагають людині оцінювати життєві ситуації, реагувати на події та встановлювати міжособистісні контакти.[13]

Вольові якості особистості забезпечують здатність людини свідомо керувати своєю поведінкою, долати труднощі та досягати поставлених цілей. До основних вольових якостей належать наполегливість, самоконтроль, рішучість, дисциплінованість та відповідальність. Воля допомагає людині організовувати власну діяльність, стримувати емоції та приймати обдумані рішення.

Одним із найважливіших компонентів структури особистості є самосвідомість. Самосвідомість - це усвідомлення людиною себе як особистості, своїх якостей, можливостей, потреб та місця у суспільстві. Самосвідомість дозволяє людині аналізувати власну поведінку, оцінювати свої вчинки та формувати ставлення до самої себе.

Важливою складовою самосвідомості є самооцінка. Самооцінка визначає рівень впевненості людини у собі, її ставлення до власних

можливостей та досягнень. Адекватна самооцінка сприяє гармонійному розвитку особистості, формуванню впевненості та позитивної життєвої позиції. Завищена або занижена самооцінка може негативно впливати на поведінку людини, її взаємини з іншими людьми та рівень активності. [14.с.56]

Не менш важливим компонентом структури особистості є світогляд. Світогляд - це система поглядів, переконань, моральних принципів та цінностей людини, яка визначає її ставлення до життя, суспільства та власної діяльності. Світогляд формується під впливом виховання, освіти, культури, соціального середовища та особистого досвіду.

Структура особистості є цілісною системою, у якій усі компоненти тісно взаємопов'язані між собою. Наприклад, потреби та мотиви впливають на формування характеру і поведінки людини, а здібності та темперамент визначають особливості діяльності та спілкування. Самосвідомість допомагає людині усвідомлювати власні риси та контролювати поведінку, а емоційно-вольова сфера забезпечує здатність долати труднощі та досягати поставлених цілей.

Формування структури особистості відбувається протягом усього життя людини. Особливо важливу роль у цьому процесі відіграють сім'я, навчання, праця, спілкування та суспільне середовище. У процесі соціалізації людина засвоює норми поведінки, моральні цінності та соціальний досвід, які впливають на розвиток її особистісних якостей. [15.с.34]

У сучасному суспільстві важливого значення набуває гармонійний розвиток особистості. Людина повинна не лише володіти знаннями та професійними навичками, але й бути здатною до самоконтролю, відповідальності, творчості та ефективної взаємодії з іншими людьми. Саме розвиток усіх компонентів структури особистості сприяє успішній самореалізації людини та її адаптації до умов сучасного життя.

Можемо підкреслити наступне що структура особистості є складною системою взаємопов'язаних психологічних компонентів, які визначають

поведінку, діяльність та індивідуальні особливості людини. До основних компонентів структури особистості належать спрямованість, характер, темперамент, здібності, емоційно-вольова сфера, самосвідомість та світогляд. Кожен із цих компонентів відіграє важливу роль у формуванні особистості та забезпечує її розвиток, активність і взаємодію із суспільством.

2.2. Чинники формування та розвитку особистості

Формування та розвиток особистості є складним, тривалим і багатограним процесом, який відбувається протягом усього життя людини. Особистість не виникає від народження у готовому вигляді, а поступово формується під впливом різноманітних чинників. На розвиток особистості впливають як природні особливості людини, так і соціальне середовище, виховання, діяльність, спілкування та власна активність людини. У психологічній науці проблема чинників формування особистості є однією з найважливіших, оскільки саме вони визначають особливості поведінки, світогляду, моральних якостей та життєвих цінностей людини.

Одним із головних чинників формування особистості є спадковість. Людина народжується з певними природними задатками, які створюють основу для подальшого психічного розвитку. До спадкових особливостей належать тип нервової системи, темперамент, деякі фізичні характеристики, а також природні здібності. Саме спадковість визначає певні індивідуальні особливості людини, наприклад швидкість реакцій, емоційність, активність чи схильність до певних видів діяльності. [20.с.34]

Проте спадковість не визначає повністю особистість людини. Вона лише створює природні передумови для розвитку, тоді як подальше формування особистості значною мірою залежить від соціальних умов життя. Навіть за наявності високих природних задатків без належного виховання, навчання та

сприятливого середовища здібності людини можуть не розвинутися повною мірою.

Важливим чинником розвитку особистості є соціальне середовище. Людина живе у суспільстві та постійно взаємодіє з іншими людьми, тому саме соціальне оточення значною мірою впливає на формування її світогляду, моральних цінностей, поведінки та характеру. Соціальне середовище охоплює сім'ю, школу, друзів, трудовий колектив, культурне середовище, засоби масової інформації та суспільство загалом.

Найпершим соціальним середовищем для людини є сім'я. Саме у сім'ї дитина отримує перший життєвий досвід, засвоює норми поведінки, моральні цінності та правила спілкування. Батьки формують у дитини уявлення про добро і зло, відповідальність, повагу до інших людей та ставлення до праці. Атмосфера у сім'ї, стиль виховання, взаємини між членами родини мають великий вплив на емоційний стан та психологічний розвиток особистості.

Сприятлива сімейна атмосфера допомагає формувати впевненість у собі, доброзичливість, самостійність та емоційну стабільність. Натомість конфлікти у сім'ї, байдужість батьків або надмірна суворість можуть негативно впливати на розвиток особистості, викликати тривожність, невпевненість та проблеми у спілкуванні з іншими людьми.

Важливу роль у формуванні особистості відіграє освіта та виховання. У процесі навчання людина не лише здобуває знання, але й розвиває мислення, пам'ять, увагу, моральні якості та соціальні навички. Школа сприяє розвитку дисциплінованості, відповідальності, самостійності та вміння працювати у колективі.

Виховання є цілеспрямованим процесом формування особистості, під час якого у людини розвиваються моральні переконання, цінності, культура поведінки та ставлення до суспільства. Виховання впливає на формування характеру, світогляду та життєвих принципів людини. Воно здійснюється не

лише у сім'ї та школі, але й через культуру, мистецтво, традиції та соціальне оточення. [28.с.23]

Одним із найважливіших чинників розвитку особистості є діяльність. Саме у процесі діяльності людина розвиває свої здібності, набуває знань, формує навички та реалізує власний потенціал. Праця, навчання, творчість, спорт та інші види діяльності сприяють формуванню активної життєвої позиції та розвитку особистісних якостей.

У процесі діяльності людина вчиться долати труднощі, приймати рішення, нести відповідальність за власні вчинки та взаємодіяти з іншими людьми. Особливе значення має трудова діяльність, оскільки вона формує відповідальність, організованість, дисциплінованість та самостійність. Через діяльність людина реалізує свої потреби, інтереси та життєві цілі.

Велике значення у формуванні особистості має спілкування. Людина є соціальною істотою, тому її розвиток неможливий без взаємодії з іншими людьми. У процесі спілкування людина обмінюється інформацією, набуває соціального досвіду, формує моральні цінності та навички міжособистісної взаємодії.

Спілкування сприяє розвитку мовлення, емоційної сфери, самосвідомості та соціальних навичок. Через взаємини з іншими людьми людина вчиться розуміти почуття та потреби інших, контролювати власну поведінку та будувати соціальні контакти. Особливе значення для підлітків та молоді має спілкування з однолітками, яке впливає на формування самооцінки, інтересів та життєвих орієнтирів.

Важливим чинником розвитку особистості є культура. Культура охоплює моральні норми, традиції, звичаї, мистецтво, мову та духовні цінності суспільства. Саме через культуру людина засвоює соціальний досвід попередніх поколінь, формує світогляд та систему цінностей. [22.с.34]

Культурне середовище впливає на поведінку людини, її інтереси, моральні переконання та ставлення до навколишнього світу. Художня

література, музика, театр, кіно та інші види мистецтва сприяють емоційному та духовному розвитку особистості, формуванню естетичних смаків і моральних якостей.

У сучасному суспільстві значний вплив на розвиток особистості мають засоби масової інформації та інформаційні технології. Інтернет, соціальні мережі, телебачення та цифрові ресурси стали важливою частиною життя людини та впливають на її погляди, інтереси та поведінку. Інформаційний простір може сприяти розвитку особистості, розширенню світогляду та здобуттю нових знань. Водночас надмірний вплив негативної інформації може формувати агресивність, залежність від соціальних мереж або спотворене сприйняття реальності. [23.c34]

Важливу роль у формуванні особистості відіграє власна активність людини. Людина не є лише об'єктом впливу зовнішніх чинників, а виступає активним суб'єктом власного розвитку. Саме особиста мотивація, прагнення до самовдосконалення, самовиховання та самореалізації допомагають людині розвивати свої здібності та досягати поставлених цілей.

Саморозвиток передбачає свідому роботу людини над собою, розвиток моральних якостей, здібностей, професійних навичок та емоційної культури. Важливими складовими саморозвитку є самоосвіта, самоконтроль та прагнення до особистісного зростання. Людина, яка активно працює над собою, здатна краще адаптуватися до змін у суспільстві та досягати успіху у різних сферах життя.

На розвиток особистості також впливають життєві обставини та індивідуальний досвід. Різноманітні події, труднощі, досягнення, успіхи чи невдачі формують життєві погляди людини, її характер та ставлення до життя. Подолання труднощів сприяє розвитку сили волі, витривалості та впевненості у власних силах. [25.c33]

Особистість формується протягом усього життя людини. На кожному віковому етапі розвитку людина стикається з новими завданнями, соціальними

ролями та життєвими викликами. Дитинство, підлітковий вік, юність та дорослість мають свої особливості формування особистості, оскільки у кожному віці змінюються потреби, інтереси та соціальні умови життя людини.

У сучасній психології розвиток особистості розглядається як результат взаємодії біологічних та соціальних чинників. Жоден із цих факторів не може повністю пояснити формування особистості окремо. Природні задатки створюють основу розвитку, а соціальне середовище, виховання, діяльність та особиста активність визначають напрям формування особистості.

Формування та розвиток особистості відбуваються під впливом багатьох взаємопов'язаних чинників. До основних із них належать спадковість, соціальне середовище, сім'я, виховання, освіта, діяльність, спілкування, культура та власна активність людини. Кожен із цих чинників відіграє важливу роль у становленні особистості, розвитку її здібностей, характеру, світогляду та життєвих цінностей. Гармонійний розвиток особистості можливий лише за умови поєднання сприятливих соціальних умов, активної діяльності та прагнення людини до саморозвитку і самореалізації.

РОЗДІЛ 3. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

3.1. Вплив соціального середовища на розвиток особистості

Соціальне середовище є одним із найважливіших чинників формування та розвитку особистості. Людина живе у суспільстві та постійно взаємодіє з іншими людьми, тому її погляди, поведінка, моральні цінності та особистісні якості формуються під впливом соціальних умов життя. Саме у процесі соціальної взаємодії людина засвоює норми поведінки, культурні традиції, моральні принципи та соціальний досвід, необхідні для повноцінного життя у суспільстві. Соціальне середовище охоплює всі умови, у яких живе та розвивається людина. До нього належать сім'я, школа, друзі, трудовий колектив, засоби масової інформації, культура, традиції, соціальні групи та суспільство загалом. Кожен із цих елементів по-своєму впливає на розвиток особистості, формування її характеру, світогляду та системи цінностей.

Першим і найважливішим соціальним середовищем для людини є сім'я. Саме у сім'ї дитина отримує перший життєвий досвід, вчиться спілкуватися, засвоює моральні норми та правила поведінки. Батьки є першими людьми, які впливають на формування особистості дитини, її емоційний стан, самооцінку та ставлення до навколишнього світу. Сімейне виховання відіграє важливу роль у розвитку моральних якостей особистості. У сім'ї формуються такі риси характеру, як доброта, чесність, відповідальність, працьовитість, повага до інших людей та дисциплінованість. Якщо у сім'ї панує атмосфера підтримки, довіри та взаєморозуміння, дитина почувається впевнено, розвиває позитивне ставлення до себе та інших людей. Натомість конфлікти, агресія, байдужість або надмірна суворість можуть негативно впливати на психічний розвиток дитини, викликати тривожність, невпевненість та труднощі у спілкуванні.

[27.с.46]

Важливе значення у розвитку особистості має освітнє середовище. Школа є не лише місцем отримання знань, але й важливим соціальним інститутом, який впливає на формування світогляду, моральних цінностей та соціальних навичок людини. У процесі навчання учні вчаться взаємодіяти з іншими людьми, працювати у колективі, дотримуватися правил та нести відповідальність за власні дії.

Педагоги відіграють значну роль у формуванні особистості, оскільки вони впливають не лише на інтелектуальний розвиток учнів, але й на їх моральне виховання, самооцінку та мотивацію до навчання. Позитивна атмосфера у навчальному закладі сприяє розвитку впевненості, самостійності та активності особистості. Важливим чинником соціального впливу є спілкування з однолітками. У процесі взаємодії з друзями та ровесниками людина формує навички міжособистісного спілкування, вчиться співпраці, взаємодопомозі та вирішенню конфліктів. Особливо велике значення спілкування з однолітками має у підлітковому та юнацькому віці, коли формується самооцінка, самосвідомість та життєві орієнтири людини.

Соціальна група, до якої належить людина, може як позитивно, так і негативно впливати на розвиток особистості. Позитивне оточення сприяє розвитку відповідальності, моральності, творчих здібностей та прагнення до саморозвитку. Натомість негативний вплив соціального середовища може призводити до агресивної поведінки, шкідливих звичок, конфліктності та порушення моральних норм. Важливу роль у формуванні особистості відіграє культура суспільства. Культура включає мову, традиції, звичаї, мистецтво, моральні цінності та духовні надбання народу. Через культуру людина засвоює соціальний досвід попередніх поколінь, формує світогляд та систему цінностей. [28.с.14]

Культурне середовище впливає на духовний розвиток людини, її моральні переконання, естетичні смаки та поведінку. Художня література, музика, театр, кіно та інші види мистецтва допомагають людині розвивати

емоційну сферу, здатність співпереживати та розуміти інших людей. Високий рівень культури сприяє формуванню гармонійної, морально зрілої та духовно багатой особистості.

У сучасному суспільстві значний вплив на розвиток особистості мають засоби масової інформації та цифрові технології. Інтернет, соціальні мережі, телебачення та інші джерела інформації стали важливою частиною життя людини. Вони впливають на формування поглядів, інтересів, цінностей та поведінки особистості.

Інформаційне середовище має як позитивний, так і негативний вплив. З одного боку, сучасні технології дають можливість отримувати нові знання, розширювати світогляд, розвивати творчі здібності та підтримувати соціальні контакти. З іншого боку, надмірне використання соціальних мереж, негативний інформаційний контент та залежність від цифрового середовища можуть негативно впливати на психічний стан людини, її емоційне здоров'я та міжособистісні відносини. Велике значення у розвитку особистості має трудове середовище. Праця сприяє формуванню відповідальності, дисциплінованості, організованості та професійних навичок. У процесі трудової діяльності людина взаємодіє з колективом, набуває соціального досвіду та реалізує власні здібності.[30.с.56]

Колектив впливає на поведінку людини, її ставлення до праці та рівень мотивації. Сприятлива атмосфера у колективі сприяє розвитку впевненості у собі, професійному зростанню та позитивному емоційному стану. Натомість конфлікти, несправедливість чи психологічний тиск можуть негативно впливати на особистість та її психічний стан. Соціальне середовище впливає також на формування світогляду та моральних переконань людини. У процесі соціалізації особистість засвоює норми поведінки, моральні принципи та правила співжиття у суспільстві. Людина вчиться оцінювати власні вчинки, дотримуватися соціальних норм та відповідально ставитися до своїх обов'язків.

Водночас розвиток особистості залежить не лише від зовнішнього впливу соціального середовища, але й від активності самої людини. Особистість не є пасивним об'єктом впливу суспільства. Людина здатна самостійно обирати життєві цілі, формувати власні переконання та працювати над саморозвитком. Навіть у складних соціальних умовах людина може прагнути до самовдосконалення, розвитку здібностей та досягнення успіху.

Важливим процесом, через який соціальне середовище впливає на особистість, є соціалізація. Соціалізація — це процес засвоєння людиною соціального досвіду, норм поведінки, цінностей та культурних традицій суспільства. У процесі соціалізації людина вчиться виконувати різні соціальні ролі, адаптуватися до умов життя та взаємодіяти з іншими людьми. Соціалізація триває протягом усього життя людини. На різних вікових етапах людина набуває нового соціального досвіду, змінює коло спілкування та виконує нові соціальні ролі. Саме соціалізація допомагає людині стати повноцінним членом суспільства та реалізувати себе у різних сферах життя.[27.с.36]

У сучасному суспільстві проблема впливу соціального середовища на особистість набуває особливої актуальності. Швидкі соціальні зміни, розвиток технологій, глобалізація та зміна суспільних цінностей створюють нові умови для розвитку людини. Особистість повинна вміти адаптуватися до змін, критично оцінювати інформацію, будувати ефективні соціальні взаємини та зберігати власну індивідуальність.

Соціальне середовище відіграє вирішальну роль у формуванні та розвитку особистості. Сім'я, школа, друзі, культура, трудовий колектив, засоби масової інформації та суспільство загалом впливають на формування характеру, світогляду, моральних цінностей та поведінки людини. Саме у процесі соціальної взаємодії людина набуває соціального досвіду, формує особистісні якості та стає активним членом суспільства. Гармонійний розвиток

особистості можливий за умови позитивного соціального середовища, підтримки з боку оточення та активного прагнення людини до саморозвитку.

3.2. Самореалізація та становлення особистості

Самореалізація та становлення особистості є важливими процесами розвитку людини, які пов'язані з розкриттям її внутрішнього потенціалу, формуванням індивідуальних якостей та досягненням життєвих цілей. Кожна людина прагне знайти своє місце у суспільстві, реалізувати власні здібності, інтереси та можливості. Саме тому проблема самореалізації особистості займає важливе місце у психологічній науці. Становлення особистості є тривалим процесом формування людини як свідомого та активного суб'єкта суспільного життя. Воно починається з раннього дитинства і продовжується протягом усього життя людини. У процесі становлення особистість набуває соціального досвіду, формує характер, світогляд, систему цінностей та моральні переконання. Людина поступово вчиться взаємодіяти з іншими людьми, виконувати соціальні ролі та приймати відповідальність за власні вчинки.[24.с.45]

Становлення особистості відбувається під впливом багатьох чинників. Важливу роль відіграють сім'я, виховання, освіта, соціальне середовище, культура та власна активність людини. У процесі розвитку особистість не лише засвоює соціальний досвід, але й формує індивідуальні особливості, які роблять її унікальною та неповторною. Одним із найважливіших етапів розвитку особистості є формування самосвідомості. Самосвідомість допомагає людині усвідомлювати власні потреби, інтереси, можливості та життєві цілі. Завдяки самосвідомості людина здатна оцінювати власну поведінку, аналізувати свої вчинки та прагнути до самовдосконалення. Важливою складовою самосвідомості є самооцінка, яка впливає на впевненість людини у собі, рівень її активності та здатність до досягнення поставлених цілей.

Самореалізація є процесом максимально повного розкриття здібностей, талантів та внутрішніх можливостей людини. Вона проявляється у прагненні людини реалізувати себе у різних сферах життя — навчанні, професійній діяльності, творчості, спілкуванні, громадській діяльності чи особистому житті. Самореалізація допомагає людині відчувати власну значущість, досягти внутрішньої гармонії та задоволення від життя.

Потреба у самореалізації є однією з найвищих потреб людини. Після задоволення базових фізіологічних та соціальних потреб людина прагне до розвитку власних здібностей, досягнення успіху та особистісного зростання. Самореалізація сприяє формуванню активної життєвої позиції, розвитку творчого мислення та впевненості у власних силах. Важливу роль у самореалізації особистості відіграє діяльність. Саме у процесі діяльності людина розвиває свої здібності, формує професійні навички, набуває життєвого досвіду та реалізує власний потенціал. Праця, навчання, творчість, спорт та інші види активності допомагають людині досягати поставлених цілей та відчувати власну значущість.[25.с.65]

Особливе значення для самореалізації має професійна діяльність. Обрана професія дає людині можливість не лише забезпечити матеріальні потреби, але й реалізувати свої здібності, інтереси та прагнення. Людина, яка займається улюбленою справою, зазвичай відчуває задоволення від праці, прагне до професійного розвитку та досягнення успіху. Не менш важливу роль у процесі самореалізації відіграє освіта. Освіта сприяє розвитку інтелектуальних здібностей, формуванню світогляду та професійних навичок людини. Завдяки освіті людина отримує можливість розширювати свої знання, розвивати творчі здібності та адаптуватися до змін у суспільстві.

Важливим чинником самореалізації є мотивація. Саме мотивація спонукає людину до діяльності, саморозвитку та досягнення життєвих цілей. Людина, яка має чіткі життєві цілі та прагнення, зазвичай є більш активною,

наполегливою та впевненою у собі. Мотивація допомагає долати труднощі, не зупинятися перед невдачами та продовжувати рух до поставленої мети.

На процес самореалізації значно впливає соціальне середовище. Підтримка з боку сім'ї, друзів, колективу та суспільства сприяє розвитку впевненості у собі та прагненню до особистісного зростання. Позитивне соціальне оточення допомагає людині розкривати власні здібності та реалізовувати свої можливості.[29.с.39]

Водночас несприятливі соціальні умови можуть ускладнювати процес самореалізації. Конфлікти, відсутність підтримки, психологічний тиск, низька самооцінка або невпевненість у собі можуть заважати людині реалізувати власний потенціал. Саме тому важливе значення має створення сприятливих умов для розвитку особистості, підтримка її ініціативності та творчої активності. У сучасному суспільстві проблема самореалізації набуває особливої актуальності. Швидкий розвиток технологій, зміни у професійній сфері, високий рівень конкуренції та постійні соціальні зміни вимагають від людини гнучкості, активності та готовності до постійного саморозвитку. Людина повинна не лише володіти професійними знаннями, але й бути здатною до творчого мислення, адаптації до нових умов та ефективної взаємодії з іншими людьми.

Самореалізація тісно пов'язана із саморозвитком та самовихованням. Саморозвиток передбачає свідому роботу людини над удосконаленням власних якостей, здібностей та знань. Людина, яка прагне до саморозвитку, постійно вдосконалює себе, розширює світогляд, розвиває професійні навички та працює над власними недоліками. Самовиховання допомагає формувати силу волі, відповідальність, дисциплінованість та здатність контролювати власну поведінку. Воно сприяє формуванню гармонійної особистості, здатної до самостійного прийняття рішень та відповідального ставлення до життя.

Важливою умовою успішної самореалізації є наявність життєвих цілей. Людина, яка має чітке уявлення про власні прагнення та життєві пріоритети,

зазвичай більш впевнено рухається до досягнення поставлених завдань. Життєві цілі допомагають людині організовувати діяльність, долати труднощі та відчувати сенс власного життя.[30.с.39]

Процес самореалізації є індивідуальним для кожної людини. Одні люди реалізують себе у професійній діяльності, інші у творчості, сімейному житті, науці, спорті чи громадській діяльності. Важливо, щоб людина мала можливість вільно обирати сферу діяльності відповідно до власних інтересів, здібностей та життєвих цінностей. У психології самореалізація розглядається як одна з найважливіших умов гармонійного розвитку особистості. Людина, яка реалізує власний потенціал, зазвичай відчуває внутрішнє задоволення, впевненість у собі та позитивне ставлення до життя. Самореалізація сприяє розвитку творчості, ініціативності, активності та відповідальності.

Самореалізація та становлення особистості є важливими процесами розвитку людини, які забезпечують формування її індивідуальності, розкриття здібностей та досягнення життєвих цілей. Становлення особистості відбувається під впливом соціального середовища, виховання, освіти, діяльності та власної активності людини. Самореалізація допомагає людині максимально розкрити свій потенціал, досягти внутрішньої гармонії та знайти своє місце у суспільстві. Гармонійний розвиток особистості можливий за умови постійного саморозвитку, активної життєвої позиції та прагнення до вдосконалення власних можливостей.

ВИСНОВКИ

У процесі виконання курсової роботи було здійснено комплексне дослідження психології особистості як одного з найважливіших напрямів сучасної психологічної науки. Проведений теоретичний аналіз дав можливість глибше розкрити сутність поняття особистості, визначити її основні структурні компоненти, охарактеризувати провідні психологічні підходи до її вивчення, а також дослідити чинники формування, розвитку та самореалізації особистості у сучасному суспільстві. У результаті дослідження було встановлено, що проблема особистості є надзвичайно актуальною, оскільки саме особистість виступає центральним об'єктом психологічної науки та основою суспільного розвитку. У ході дослідження було з'ясовано, що поняття «особистість» є складним, багатограним і динамічним психологічним утворенням. Особистість формується у процесі суспільного життя людини та відображає рівень її соціального розвитку, моральної свідомості, індивідуальних особливостей і здатності до активної діяльності. Людина не народжується особистістю у повному розумінні цього поняття, а стає нею поступово під впливом соціального середовища, виховання, освіти, спілкування та власної активності. Саме процес соціалізації забезпечує засвоєння людиною соціальних норм, моральних цінностей, правил поведінки та культурного досвіду суспільства.

Було визначено, що особистість тісно пов'язана з такими поняттями, як індивід та індивідуальність. Індивід характеризує людину як біологічну істоту та представника людського роду, тоді як індивідуальність відображає унікальність людини, своєрідність її характеру, темпераменту, здібностей, емоційної сфери та стилю поведінки. Особистість поєднує у собі соціальні та психологічні якості людини, що проявляються у діяльності, поведінці та взаємодії з іншими людьми.

Під час виконання роботи було проаналізовано основні підходи до вивчення психології особистості. Встановлено, що кожен психологічний

напрям по-своєму пояснює сутність особистості, механізми її розвитку та поведінки. Психоаналітичний підхід наголошує на ролі несвідомих психічних процесів, внутрішніх конфліктів та дитячого досвіду у формуванні особистості. Поведінковий напрям розглядає особистість як результат впливу зовнішнього середовища, виховання та набутого досвіду. Гуманістичний підхід акцентує увагу на унікальності людини, її прагненні до самореалізації, саморозвитку та внутрішньої гармонії. Когнітивний підхід підкреслює важливість мислення, переконань та особливостей сприйняття інформації у формуванні поведінки людини. Діяльнісний підхід доводить, що особистість формується у процесі активної діяльності та взаємодії із суспільством. Соціальний підхід акцентує увагу на ролі соціального середовища, культури та суспільних відносин у розвитку людини.

Проведений аналіз показав, що жоден із підходів не може повністю пояснити природу особистості окремо, оскільки особистість є надзвичайно складною системою. Саме поєднання різних наукових підходів дозволяє найбільш повно зрозуміти особливості психічного розвитку людини, її мотивацію, поведінку та процес самореалізації.

У роботі було детально розглянуто структуру особистості та її основні компоненти. Встановлено, що структура особистості є цілісною системою взаємопов'язаних елементів, які визначають поведінку, діяльність та індивідуальні особливості людини. До основних компонентів структури особистості належать спрямованість, характер, темперамент, здібності, емоційно-вольова сфера, самосвідомість та світогляд. Було визначено, що спрямованість особистості відображає систему потреб, мотивів, інтересів, цінностей та життєвих цілей людини. Саме спрямованість визначає активність особистості, її прагнення та поведінку у різних життєвих ситуаціях. Характер визначає стійкі риси поведінки людини, її ставлення до інших людей, праці, самої себе та навколишнього світу. Темперамент характеризує динамічні особливості психічної діяльності, емоційність та активність людини. Важливу

роль у структурі особистості відіграють здібності, які забезпечують успішність діяльності та сприяють самореалізації людини.

Особливу увагу у роботі було приділено емоційно-вольовій сфері особистості. Було встановлено, що емоції відіграють важливу роль у формуванні ставлення людини до навколишнього світу, а вольові якості забезпечують здатність контролювати поведінку, долати труднощі та досягати поставлених цілей. Не менш важливим компонентом структури особистості є самосвідомість, яка дозволяє людині усвідомлювати власні можливості, оцінювати свої вчинки та формувати адекватне ставлення до себе та інших людей.

У процесі дослідження було встановлено, що формування та розвиток особистості відбуваються під впливом багатьох взаємопов'язаних чинників. Одним із найважливіших чинників є спадковість, яка створює природні передумови для розвитку психічних властивостей людини. Водночас спадковість не визначає особистість повністю, оскільки вирішальну роль у її формуванні відіграє соціальне середовище. Було з'ясовано, що сім'я є першим і найважливішим соціальним середовищем, у якому формується особистість. Саме у сім'ї дитина отримує перший життєвий досвід, засвоює моральні норми, правила поведінки та основи спілкування. Атмосфера у сім'ї, стиль виховання та взаємини між членами родини значною мірою впливають на формування характеру, самооцінки та емоційного стану людини.

Важливу роль у розвитку особистості відіграють освіта та виховання. Освіта сприяє інтелектуальному розвитку людини, формуванню світогляду, професійних навичок та моральних якостей. Виховання забезпечує формування системи цінностей, культури поведінки, відповідальності та соціальної активності особистості.

Було доведено, що діяльність є важливою умовою розвитку особистості. Саме у процесі діяльності людина реалізує власні здібності, набуває життєвого досвіду, формує професійні навички та розвиває особистісні якості. Праця,

навчання, творчість та спілкування сприяють формуванню активної життєвої позиції та розвитку внутрішнього потенціалу людини.

У роботі також було досліджено вплив соціального середовища на розвиток особистості. Встановлено, що соціальне середовище відіграє вирішальну роль у процесі соціалізації людини, формуванні її моральних переконань, поведінки та системи цінностей. Сім'я, школа, друзі, колектив, культура, традиції, засоби масової інформації та суспільство загалом значною мірою впливають на становлення особистості та її здатність адаптуватися до сучасних умов життя.

Особливого значення у сучасному суспільстві набуває вплив інформаційного середовища та цифрових технологій. Інтернет, соціальні мережі та засоби масової інформації стали важливими чинниками формування світогляду, інтересів та поведінки людини. Водночас надмірний вплив негативної інформації може негативно позначатися на психічному стані особистості, її емоційному здоров'ї та міжособистісних відносинах.

Важливим аспектом дослідження стало вивчення процесу самореалізації та становлення особистості. Було встановлено, що самореалізація є прагненням людини максимально розкрити власний потенціал, реалізувати здібності, досягти життєвих цілей та знайти своє місце у суспільстві. Самореалізація сприяє розвитку впевненості у собі, творчого мислення, активності та внутрішньої гармонії. У процесі дослідження було з'ясовано, що важливими умовами успішної самореалізації є освіта, професійна діяльність, мотивація, підтримка соціального середовища та прагнення людини до саморозвитку. Саморозвиток та самовиховання допомагають людині вдосконалювати власні здібності, формувати силу волі, відповідальність та здатність до самоконтролю.

Проведене дослідження дозволяє зробити загальний висновок про те, що особистість є складною динамічною системою, розвиток якої триває протягом усього життя людини. Формування особистості залежить від поєднання

біологічних, психологічних та соціальних чинників. Важливу роль у цьому процесі відіграють спадковість, сім'я, виховання, освіта, діяльність, соціальне середовище та власна активність людини.

Гармонійний розвиток особистості можливий за умови створення сприятливого соціального середовища, підтримки творчої активності людини, розвитку її здібностей та прагнення до самореалізації. Людина повинна не лише адаптуватися до умов сучасного суспільства, але й активно працювати над власним саморозвитком, удосконаленням моральних якостей та реалізацією власного потенціалу. Дослідження психології особистості має важливе теоретичне та практичне значення. Воно допомагає глибше зрозуміти закономірності розвитку людини, особливості її поведінки, мотивації, взаємодії із суспільством та процесу самореалізації. Отримані результати можуть бути використані у психології, педагогіці, соціальній роботі та інших сферах, пов'язаних із розвитком людини та формуванням гармонійної особистості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. ГЕНЕЗА ПОНЯТТЯ «ОСОБИСТІСТЬ» В УКРАЇНСЬКІЙ ПСИХОЛОГІЧНІЙ НАУЦІ Монографія За редакцією В.В. Турбан Київ 2020
2. Maksymenko, S. (2016). Поняття особистості у психології. *Психологія та особистість*, (1), 11–17. <https://doi.org/10.33989/2226-4078.2016.1.151724>
3. ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ Одеса – 2024
4. Хохліна О. П. Методологічні й теоретичні основи психології : навч. посіб. / О. П. Хохліна. – Київ : НАВС, 2014. – 232 с.
5. ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ПІДРУЧНИК ДЛЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ За редакцією члена-кореспондента НАПН України М. М. Слюсаревського.
6. Каргіна Н. В. Основні підходи до вивчення психологічного благополуччя особистості: теоретичний аспект / Н. В. Каргіна // Наука і освіта: наук.-практ. журнал. – 2015. – №3. – С.48-55.
7. Аршава І.Ф. Психологія особистості : підручник для студентів закладів вищої освіти / І.Ф. Аршава, Е.Л. Носенко. - Дніпро: ЛІРА, 2024. - 500 с.
8. Атаманюк З. М. Основні підходи до розуміння особистості на перетині філософії та психології / З. М. Атаманюк // Наукове пізнання: методологія та технологія : наук. журнал. – 2016. – № 1. – С. 6-12.
9. Бех І. Д. Особистість у просторі духовного розвитку : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2020. - 256 с
10. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія : підручник : у 2 кн. Київ : Либідь, 2020. 560 с.
11. Титаренко Т. М. Сучасна психологія особистості : навчальний посібник. Київ : Каравела, 2021. 372 с.

12. Костюк Г. С. Психологія особистості : навчально-методичний посібник. - Київ : Освіта, 2019. 216 с.
13. Павелків Р. В. Загальна психологія : підручник. - Київ : Кондор, 2020. - 576 с.
14. Москалець В. П. Психологія особистості : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 288 с.
15. Бех І. Д. Особистість у просторі духовного розвитку : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2020. - 256 с.
16. Дуткевич Т. В. Загальна психологія : теоретичний курс. - Київ : Центр учбової літератури, 2019. 388 с.
17. Рибалка В. В. Психологія розвитку творчої особистості : навчальний посібник. — Київ : ІЗМН, 2020. — 235 с.
18. Леонтьєв О. М. Діяльність. Свідомість. Особистість. - Київ : Академія, 2019. 352 с.
19. Виготський Л. С. Психологія розвитку людини. - Київ : Либідь, 2020. 664 с.
20. Абульханова-Славська К. О. Стратегія життя особистості. - Київ : Основи, 2021. - 304 с.
21. Роменець В. А. Історія психології ХХ століття : навчальний посібник. Київ : Либідь, 2020.
22. Психологія особистості : навчальний посібник / за ред. С. Д. Максименка. Київ : КММ, 2021. - 296 с.
23. Загальна психологія : хрестоматія / уклад. О. В. Скрипченко. Київ : Каравела, 2020. 640 с.

24. Основи психології : підручник / за заг. ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. Київ : Либідь, 2019. 632 с.
25. Психологія : підручник / за ред. Ю. Л. Трофімова. Київ : Либідь, 2021. 560 с.
26. Слободчиков В. І., Ісаєв Є. І. Основи психологічної антропології. Психологія людини. — Київ : Шкільний світ, 2020. — 384 с
27. .В. Мітіна ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів Київ Видавництво Ліра-К 2020
28. Поняття особистості. Особливості соціологічного аналізу особистості.
<http://www.dcmaup.com.ua/assets/files/23.04-sociologiya-osobistosti.pdf>
29. Zovko J. Hegel's Concept of Education from the Point of View of his Idea of Second Nature // Educational Philosophy and Theory. 2018. Vol. 50
30. Мар'яненко Л. В. Психологічна структура самореалізації учнів в навчальнопізнавальній діяльності. Актуальні проблеми психології: збірник наук, праць Інституту психології НАПН України ім. Г.С. Костюка. Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія. Т. 10. Вип. 28. К., 2016. С. 264-273
31. Маятіна Н. В. Поняття про самореалізацію у дослідженнях вітчизняних науковців. Materials of International research and practice conference “Modern methods innovations and operational experience in the field of psychology and pedagogics”. Lublin. Republic of Poland. October 20–21. 2017. С. 25–27